

**AZƏRBAYCAN XALQININ ÜMUMMİLLİ
LİDERİ HEYDƏR ƏLİYEVİN ANADAN OLMASININ
90 İLLİK YUBİLEYİ İLƏ ƏLAQƏDAR
TƏHSİL MÜƏSSİSƏLƏRINDƏ
KEÇİRİLƏCƏK TƏDBİRLƏR HAQQINDA**

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
TƏHSİL NAZİRİNİN ƏMRİ**

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev 21 yanvar 2013-cü il tarixdə "Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi haqqında" 2679 nömrəli Sərəncam imzalamaşın və həmin Sərəncamla yubileyin keçirilməsinə dair geniş Tədbirlər Planı təsdiq etmişdir.

Tədbirlər Planında Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyinə həsr olunmuş elmi konfrans və simpoziumların, müsabiqələrin, müsəlman festivallarının, sərgilərin, idman yarışları və "dəyirmi masa"ların təskilinə xüsusi önem verilmiş və bu tədbirlərin keçirilməsində Təhsil Nazirliyinin yaxından iştirakı nəzərdə tutulmuşdur.

Qeyd olunanlarla əlaqədər Tədbirlər Planında Təhsil Nazirliyinə həvələ edilmiş tədbirlərin yüksək səviyyədə yerinə yetirilməsinə təmin etmək məqsədi ilə

ƏMR EDİRƏM:

1. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin "Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi haqqında" 21 yanvar 2013-cü il tarixli, 2679 nömrəli Sərəncamı və həmin Sərəncamla təsdiq olunmuş Tədbirlər Planı mühüm tarixi əhəmiyyət daşıyan dövlət sənədləri kimi icra və rəhbərlik üçün qəbul edilsin.

2. Həmin Tədbirlər Planı əsasında hazırlanmış Təhsil Nazirliyinin Fəaliyyət planı təsdiq olunsun (əlavə edilir).

3. Nazirliyin müvafiq struktur bölmələri, yerli təhsil orqanları, ümumi təhsil, ilk peşə, orta-ixtisas və ali təhsil müəssisələrinin rəhbərleri Fəaliyyət planında nəzərdə tutulan tədbirlərin vaxtında və tələb olunan səviyyədə yerinə yetirilməsinə təmin etsinlər.

4. Bu əmrə qeyd olunan tədbirlərin müəyyən edilən müddətlərdə Naxçıvan MR Təhsil Nazirliyi və müxtar respublikanın aidiyəti təhsil müəssisələri tərəfindən müstaqil yerinə yetirilib yekunlaşdırılması məqsədəyğün hesab edilsin.

5. Ümumi şöbə (X. Fərəcov) əmrin əlavəsi ilə çoxaldılıb yerlərə çatdırılmasını təmin etsin.

6. İctimaiyyətlə əlaqə şöbəsi (B. Hüseynzadə) əmrin əlavəsi ilə birlikdə "Azərbaycan müəllimi" qəzətində və "Təhsil xəbərləri" məcmuəsində dərc olunmasını təmin etsin.

7. Əmrin icrasına nəzarəti öz üzərimdə saxlayıram.

**Misir MƏRDANOV,
Azərbaycan Respublikasının
təhsil naziri**
4 fevral 2013-cü il

**BÖYÜK SƏNƏTİN BÖYÜK HAMİSİ
(ULU ÖNDƏR HEYDƏR ƏLİYEVİN 90 İLLİYİ
QARŞISINDA)**

Timuçin Əfəndiyev

*Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənat
Universitetinin rektoru, professor*

*Çox sevindirici haldır ki, Azərbaycanın
böyük tarixə malik olan incəsənəti hər il
yeni istedadlar yetişdirir. Bu, xalqımızın
mədəniyyətinin, incəsənətinin zənginliyini
nümayiş etdirir.*

Heydər Əliyev

Müasir Azərbaycan dövlətinin qurucusu, müstəqilliyimizin, bütövlüyümüzün əbədi təminatçısı, xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi yaxınlaşır. Bu fenomenal şəxsiyyətin, zəmənəmizin ən böyük azərbaycanlısının doğum gününe xalqımız böyük ruh yüksəkliyi ilə hazırlaşır. Ölkə başçısı cənab İlham Əliyevin ulu öndərin 90 illiyinin keçirilməsi barədə verdiyi sərəncam insanlarımız tərəfindən böyük razılıq hissi ilə qarşılıqlılaşdırılmışdır. Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənat Universitetinin yubileyinə hazırlıq bunun bariz nişanıdır. Bütün burların təməlində isə ulu öndər Heydər Əliyevin formalasdırduğu böyük dövlətcilik məktəbi, müdrik siyaset dayanır.

Maraqlı faktdır ki, ulu öndərimizin 90 illik yubileyi həm də müsəlman Şərqində ilk professional teatrın 140 illiyi və professional teatr təhsilimizin 90 illiyi yubileylərinə təsadüf edir. Ulu öndərimizin layiqli davamçısı, möhtərem Prezidentimiz İlham Əliyev cənabları hər iki yubileyin dövlət səviyyəsində keçirilməsi barədə fərman imzalmışdır.

Bu yubileylərin yüksək səviyyədə keçirilməsi dövlətimizin milli mədəniyyətin inkişafına göstərdiyi böyük qayğıdan, diqqətdən xəbər verir. Bu dəst-xət müdrik Heydər Əliyev siyasetinin müasir dövrdəki davamı-

dır. Mədəniyyət müəssisələrinin, teatrların yenidən qurulması, müasir avadanlıqlarla təmin olunması, respublikada davamlı olaraq beynəlxalq teatr festivallarının, konfransların keçirilməsi, vaxtilə ölkəmizdə peşəkar teatr təhsilinin əsasını qoyan, bu gün isə teatr təhsili ilə yanaşı, həm də müxtəlif sahələrə aid 30-dan artıq ixtisas üzrə mütəxəssis yetişdirirən Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənat Universitetinin yubileyinə hazırlıq bunun bariz nişanıdır. Bütün burların təməlində isə ulu öndər Heydər Əliyevin formalasdırduğu böyük dövlətcilik məktəbi, müdrik siyaset dayanır.

Heydər Əliyev mədəniyyətimizin, incəsənətimizin böyük hamisi idi. 1969-cu ildə respublikaya rəhbərlik etməyə başladığı ilk günlərdən Heydər Əliyev başqa sahələrlə yanaşı, mədəniyyət və incəsənət də xüsusi diqqət yetirirdi. Onu tez-tez teatrlarda, konsert salonlarında, incəsənət dair müxtəlif sərgilərin açılışında və başqa tədbirlərdə görmək olardı. Teatr sənətinə isə xüsusi önem verirdi. Tamaşaların premyeralarına gələr, tamaşa bitdikdən sonra sahnə arxasına keçər, dramaturqla, rejissorla, ayrı-ayrı aktyorlarla bu sahənin bilicisi kimi səhbiət edər, fikirlərini

bildirdi. Ulu öndərimiz ömrünün son günlərinə qədər bə ənənəni davam etdirdi.

Heydər Əliyevin teatra bağlılığı təsadüfi deyildi. Bu barədə söz düşərkən o, xatirəyirdi: "13-14 yaşlarında Naxçıvan Dövlət Teatrının tamaşalarına çox böyük həvəs və maraqla baxırdı. İbrahim Həmzəyevin ifa etdiyi rolların vurğunu idim. Sonralar eşitdim ki, İbrahim Həmzəyev dram dərnəyi təşkil edib. Mən o dərnəyə yazıldım və həvəsə istirak etdim". Uşaqlıq və erkən gənclik illərini xatırlayan ulu öndər həm də deyirdi: "Mən teatrla gənc yaşlarından məşğul olmuşam. Baş rollarda oynamışam".

Bu böyük şəxsiyyətin Naxçıvanda keçən uşaqlıq və gənclik illərini yaxşı xatırlayan xalq artisti Zəroş xanım Həmzəyeva öz xatirələrində yazırırdı: "Mənim bu dahi insanla təmiz və səmimi münasibətlərim var idi. 2001-ci ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı ilə "Şöhrət" ordeni ilə təltif olundum. Heydər Əliyev bu ali mükafatı mənə təqdim edən zaman çox həyəcanlandı. Adım çəkiləndə cənab Prezidentə yaxınlaşmışdım: "Mən təkcə ordeni aldığım üçün həyəcanlanıram. Sovet dövründə Lenin ordenindən başqa, bütün ordenləri almışam. Ona görə həyəcanlanıram ki, həmin fərmanlarda böyük Heydər Əliyevin imzası olmayıib. İndi isə müstəqil dövlətimizin "Şöhrət" ordenini alıram. Bu ordeni mənə 63 il bundan əvvəl mənimlə bir parta arxasında oturan Heydər, bu gün isə dünya səhrəti prezident Heydər Əliyev təqdim edir".

Heydər Əliyevin sahna arxasında yaradıcı heyətə görüşü, səhbətləri bir qayda olaraq televiziya vasitəsi ilə xalqa çatdırılmışdır. İnsanlar böyük həvəs, maraqlı və heyrətlə bu görüşləri izləyirdilər. Heydər Əliyevi haqlı olaraq Mustafa Kamal Atatürkə müqayisə edir, onların ruhən bir-birinə yaxın olduğunu deyirlər. Bu yaxınlıq mədəniyyət, mənəviyyat sahəsində özünü bürüza verir. Mustafa Kamal Paşa həm də mədəniyyətin,

xüsusən teatr sənətinin vurğunu idi. Onun bir tamaşadan sonra sahənə arxasına keçib aktyorlarla görüşünü və yanındakı məmurlara deyiş sözləri xatırlamaq yerinə düşər. Atatürk məmurlara belə demişdi: "Əfəndilər, onu bilin ki, hər biriniz nazir ola bilərsiniz, millət vəkili ola bilərsiniz, hətta cumhurbaşqanı da ola bilərsiniz. Amma sənətçi ola bilməzsiniz. Gəlin həyatını bu müqəddəs işə qurban vermiş cocuqları sevək!"

Heydər Əliyev nəinki tamaşalara gedir, yaradıcı heyətə görüşür, sənət haqqında mülahizələrini bildirirdi, o, eyni zamanda Azərbaycanda teatr sənətinin inkişafı üçün mühüm qərarlar qəbul edir, rejissor və aktyorların həyat şəraitini yaxşılaşdırmaq üçün əlindən galəni əsirgəmirdi. Teatr xadimlərinə münasibətdə Heydər Əliyevin çox xarakterik, ancaq onun özünə məxsus olan bir xüsusiyyəti də var idi. Rejissorların, aktyorların yubileylərində onların evlərinə telefon açar, sənətkarları şəxşən özü təbrik edər, hal-əhval tutar və nəyə ehtiyacları olduğunu öyrənərdi. Tanınmış sənət adamları xəstələnəndə və yaxud xəstəxanaya düşəndə ona baş çəkər, bununla əlaqədar lazımi köməklik göstərərdi. Mən onun atam İlyas Əfəndiyevə göstərdiyi böyük diqqətin şahidi kimi deyə bilərəm ki, 1979-cu ildə atam ağır xəstə olarkən Heydər Əliyev onu Kommunist Partiyasının üzvü olmaya-olmaya Moskvanın Kreml xəstəxanasına düzəltdi (orada ancaq KP-nin rəhbər işçiləri müalicə olunurdular – T.Ə.). Atam orada düzgün müalicə olunaraq sonradan 19 il də yaşadı və bir çox roman, pyes yazmış oldu. Əlbəttə, bu, həm də ulu öndərimizin o vaxt Moskvada böyük nüfuz sahibi olması faktının göstəricisidir. Atam Moskvada xəstəxanada yatarkən Heydər Əliyevin onunla dəfələrlə maraqlanması, qayğı göstərməsi bu günə qədər ailəmizin xatirindədir və biz həmişə ulu öndəri minnətdarlıqla xatırlayıraq. Bu qayğı təkcə İlyas Əfəndiyevlə bağlı deyildi. Onun Süleyman Rüstəmə, Mirzə İbrahimova, Rəşid

Ulu öndər tamaşa zalında, 4 dekabr 1998-ci il

Heydar Əliyevin xalq yazıçısı İljas Əfəndiyevin "Xurşudbanu Nataşan" tamaşasının yaradıcı heyeti ilə görüşü

Behbudova, Qara Qarayev, Fikrət Əmirova, Hökümə Bülluriyə, Bəxtiyar Vahabzadəyə, Xəlil Rzaya, Yusif Səmədoğlu və başqalarına göstərdiyi qayğı xalqımızın yadlaşdıdadır. İljas Əfəndiyevdən söz düşmək-kən bir faktı da xatırlatmaq istərdim. Onun "Mahni dağlarda qaldı" tamaşasının Dövlət Mükafatı alması şəxşən Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə baş tutmuşdu. Dövlət Mükafatı üzrə komissiya üzvləri arasında İljas Əfəndiyevin yaradıcılığına qısqançılıq yanaşan bəzi şəxslər də vardi. Onların "fəaliyyəti" nəticəsində komissiyanın yekun iclasında təqdim olunan siyahıya "Mahni dağlarda qaldı" tamaşasının adı düşməmişdi. Bu vaxt ulu öndərimiz soruşur: "Niyə həmin əsərin adı siyahıda yoxdur? Mən bu əsərə baxmışam və bəyənmmişim, o vaxt komissiya üzvlərinin bir çoxu da teatrda idı".

Bu hadisədən sonra "Mahni dağlarda qaldı" tamaşası Dövlət Mükafatına layiq görüldü.

Heydər Əliyev bəzən heç kəsin gözləmədiyi halda həftə ərzində iki dəfə teatra gedirdi. 1972-ci il mart ayının 25-də ümummilli liderimiz Nəbi Xəzrinin "Sən yanmasan" tamaşasına baxdıqdan sonra Nodar Dumbadzenin "Darixma, ana" pyesinin premyerasına hazırlanmış rejissor və aktyorlar fikirləşdilər ki, iki gün sonra Heydər Əliyev onların tamaşasına baxmayıacaq. Aktyorlar elə gümən edirdilər ki, bu gün, yəni martın 25-də teatra gələn Heydər Əliyev iki gün sonra, yəni martın 27-də tamaşa təbi ki, gələ bilməyəcək. Amma martın 27-si sohər teatr kollektivinə xəbər çatdı ki, Heydər Əliyev Nodar Dumbadzenin o vaxt çox məşhur olan, müəyyən dairələrdə mübahisə doğuran "Darixma, ana" pyesinin tamaşasına gələcəkdir. Heydər Əliyev həqiqətən də o tamaşaşa gəldi.

Heydər Əliyevin Azərbaycan teatrına, rejissor və aktyorlara çox böyük rəğbəti və məhəbbəti var idi. Xalq artisti Məlik Dadaşov

Nəriman Həsənzadənin "Bütün Şərq bilsin" tamaşası ilə əlaqədər bunları demişdir: "Sumqayıt teatrının "Bütün Şərq bilsin" tamaşasına Heydər Əliyev Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrının səhnəsində baxdı. Mən orada Nərimanov rolini ifa edirdim. Rəhbər tamaşa haqqında öz fikirlərini söylədi və axırda dedi: "Əgər bu gün siz Məlik Dadaşov kimi bir sənətkarla belə bir tamaşa yaratmışsınızsa, bu yaxşı haldır. Bu işi davam etdirin". Sonra kollektivə müraciətə: "Nə arzunuz var deyin. Allah bilir belə bir fırsat bir də nə vaxt elə düşəcəkdir" - dedi. Heç kim dinnədi. Çünkü tapşırılmışdır ki, sual verməyin, heç nə deməyin. O, öz sualını bir də təkrar etdi. Yənə hamı susdu. Rəhbər dönbübən onunla birlikdə gələn Mərkəzi Komitə işçilərinə baxdı, sonra kollektivə: "Görünür səzə danışmamağı tapşırıblar, gözlərinizdən oxuyuram" - dedi. Yənə heç kim dinnədi. Lakin gülümşədilər. Heydər Əliyev onunla gələnlərə "nəhaq belə etmisiniz" - deyə narazılığını bildirdi. İş bu yerə çatanda mən dedim:

- Xahiş edirəm bizimlə şəkil çəkdirəsiniz.

- Elə bu?

- Bəli, elə bu, ancaq, bir şərtlə. O şəkil dən bizi də versinlər.

Görkəmlı satıra ustası, respublikanın xalq artisti Nəsibə Zeynalova Heydər Əliyev haqqında belə deyirdi: "Heydər Əliyevin həyat yoldaşı Zərifə xanım oğlu və qızı ilə Müsiqili Komedya Teatrına tez-tez gəlirdilər. Onlar mənim iştirakımla göstərilən "Qaynana" tamaşasına da baxırlar. Tamaşa çox xoşlarına gəlməmişdi. Az sonra Heydər Əliyev də "Qaynana"ya baxdı. Razi qaldı və göstəriş verdi ki, tamaşa ləntə alımb qızıl fəndək saxlanılsın. Tamaşanın üçünə pərdəsindən sonra o, teatrın müdürü Şəmsi Bədəlbəyli ilə qrim otağına gəlib məni təbrik etdi. Sonra "Qaynana" əsəri əsasında film çəkildi. Mən Dövlət Mükafatına təqdim olundum.

Bələ misalların sayıni artırmaq olar.

Məsələn, 1981-ci ildə Heydər Əliyev Azərbaycan KP MK-nin büro üzvləri ilə birlikdə İlyas Əfəndiyevin "Xurşudbanu Natəvan" pyesine maraqla tamaşa etmiş, sonra əsərin müəllifinə belə demişdi: "Siz ilk növbədə Natəvan - bu şairə haqqındaki şayılərə son qoydunuz. Natəvanı təmkinli, ziyanlı Azərbaycan qadını kimi biza təqdim elədiniz, bununla yanaşı, gözəl xan qızının timsalında siyasi baxımdan onun xan qızına layiq hərəkətləri ilə bizim Şərqi qadınlarının obrazını yarada bildiniz. Mən buna görə sizə sağ ol deyirəm".

Teatra qəlbən bağlı olan Heydər Əliyev digər yazıçılarımıza yanaşı atam İlyas Əfəndiyevin dramaturgiyasına da həssaslıqla yanaşır, onun yaradıcılığını izləyirdi. Ulu öndər İlyas Əfəndiyevin "Hökmdar və qızı" tamaşasına o vaxt respublikamızda qonaq olan görkəmli alim və ictimai xadim İhsan Doğramacı ilə birlikdə gəlmışdı. Tamaşadan sonra Heydər Əliyev qonaqla birgə səhna arxasına gəlib yaradıcı heyati təbrik etdi. Elə həmin görüsədə Heydər Əliyev atam İlyas Əfəndiyevin haqqında bunları söylədi: "İlyas Əfəndiyev Azərbaycan teatrına çox böyük töhfələr verib, böyük xidmətlər göstəribidir. Çox dəyərli əsərlər yaradıb. İlyas Əfəndiyevin yaradıcılığı başqa cəhətlərlə yanaşı bir də ona görə əhəmiyyətlidir ki, o, öz əsərlərində həm Azərbaycan xalqının tarixinin çox mühüm səhifələrini adəbiyyat, teatr vəsaitəsilə bugünkü nəsillərə çatdırıbdır, həm də öz əsərlərində müasir həyatımızın müsbət və mənfi cəhətlərini çox gözəl təsvir edibdir".

Heydər Əliyevin respublikamıza rəhbərlik etdiyi 1969-1982-ci illərdə keçmiş SSRİ-nin müxtəlif yerlərindən Bakıya teatr kollektivləri çox böyük həvəsə qastrol səfərlərinə golirdilər. Belə ki, 1969-cu ildə Sevastopol Dövlət Rus Dram teatri, 1970-ci ildə Leningrad Dövlət Akademik Dram teatri, Moskva Bədəye Akademik Teatrının

kollektivləri, habelə Xarkov, Donetsk və başqa şəhərlərin rejissörleri, aktyorları şəhərimizə gələrək maraqlı tamaşalarla seyircilərin hüsn-rəğbətini qazanmışdır. Bu tədbirlərin çoxundan Heydər Əliyev şəxsən iştirak və çıxış edir, müxtəlif xalqların ədəbiyyat və incəsənətinin qarşılıqlı zənginləşməsində müstəsna rol oynayırı.

1974-cü ildə Azərbaycan teatrının 100 illiyinə həsr olunmuş yubileydə Heydər Əliyev görülən işlərə yekun vurun və teatr sənətimizin gələcəyini müəyyənləşdirən dərin məmənlu, program xarakterli məruzə ilə çıxış etdi. Bu məruzədə Azərbaycan teatr xadimləri qarşısında çox ciddi vəzifələr qoyuldu, gənc kadrların hazırlanması işinə xüsusi diqqət yetirməyin əhəmiyyətindən danışıldı.

Heydər Əliyev görkəmli ictimai xadim, böyük siyasetçi olmaqla yanaşı, həm də incəsənəti, o cümlədən incəsənətin ən mürrəkəb növlərindən olan teatr sənətini sevən, dorindən anlayan bir insan olmuşdur. Heydər Əliyevin peşəkar milli teatr sənətimizin 100 illik yubileyinə həsr olunmuş geniş və əhatəli çıxışına nəzər salarkən bir daha buna əmin oluruq. Söyügedən çıxışında ulu öndər Azərbaycan teatr sənətinin yaranma və inkişaf tarixini işıqlandırmış, o zamankı 100 yaşlı milli teatr sənətinə dəqiq və dürüst qiymət vermişdi. Bu gün həmin tarixi nitqdən 40 ilə yaxın vaxt keçir. Lakin o nitq sanki dünən edilibmiş kimi, aktuallığını itirməmiş, əhəmiyyətini, mənə yükünü qoruyub saxlamışdır. Həmin nitqdən bəzi məqamlara diqqət yetirək:

"Yüz il bundan əvvəl ictimai və dini köləliyin zülmət səltənətində Azərbaycan dram sənətinin ilk qıçılcımı parladi. Mirzə Fətəli Axundovun "Lənkəran xanının vəziri" pyesinin tamaşası ilə Azərbaycan teatrının təməli qoyuldu.

Şərqdə ilk teatr olan Azərbaycan teatrı maarifçilik və azadlıq ideyalarının karşısına çevrildi, köhnə dönyanı dağıdıb alt-üst et-

mişdə müthüm rol oynadı. O, zamanın qatı qaranlığını yararaq parlaq gələcəyə yol açan, insanların şüurunu, qəlbini oyadan, onları azadlıq, səadət naminə hünərlər göstərməyə ruhlandıran bir məşəl idi.

Azərbaycan Dram Teatrı böyük və şanlı yol keçmişdir. O, Azərbaycanda müttəqəqi ictimai fikrin təşəkkül və inkişafında fəal iştirak etmiş, öz xalqının mənəvi xəzinəsini zənginləşdirmiş... həmişə qabaqcıl ideya mövqeyində durmuş və indi də qabaqcıl ideya mövqeyində durmaqdadır. Azərbaycan Dram Teatrının yaradıcılıq axtarışları və nüfisliyətləri ölkənin bütün teatr ictimaiyyəti tərəfindən rəğbətlə qarışınmış bəyənilmiş, Sovet İttifaqının bir çox şəhərlərində tamaşalar tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir.

Məhz buna görə, Azərbaycan Dram Teatrının yüz illik yubileyi respublikamızın həyatında böyük mədəni və siyasi əhəmiyyətli hadisəyə, bütün çoxmillatlı sovet teatrinin bayramına çevrilmişdir...

İcazə verin, bu təntənəli və fərəhli gündə... respublikanın zəhmətkeşləri adından Azərbaycan teatrının bütün xadimlərini 100 illik yubiley münasibətilə səmimi qəlbədən, hərərətlə təbrik edim.

Teatrımız illər boyu enişli-yoxuşlu yollarla getmiş, ağır sınaqlara məruz qalmış, xalqa zidd mürtəse qüvvələrə qarşı siddətli ideoloji mübarizə aparmalı olmuşdu. Görkəmli mədəniyyət xadimləri Mirzə Fətəli Axundov, Həsən bəy Zərdabi, Nəcəf bəy Vəzirov, Əbdürəhim bəy Haqverdiyev, Nəriman Nərimanov, Cəlil Məmmədquluzadə, Üzeyir Hacıbəyov ilk dərin şirim açaraq Azərbaycan teatr sənətinin toxumunu qepmiş, onun cücutlərini hifz edib qorumuşdular".

Azərbaycan teatrının 100 illiyi münasibətilə söylədiyi tarixi məruzəsində Heydər Əliyev peşəkar milli teatr sənətimizin yaranlığı dövrə tarixi ekskurs edir, "ilk dərin şirim açaraq Azərbaycan teatr sənətinin toxu-

munu qepmiş, onun cücutlərini hifz edib qorumuş" Mirzə Fətəli Axundov, Həsən bəy Zərdabi, Nəcəf bəy Vəzirov, Əbdürəhim bəy Haqverdiyev, Nəriman Nərimanov, Cəlil Məmmədquluzadə, Üzeyir Hacıbəyov kimi ziyanlıların zülmət içinde olan səltənət təraqqisi, xalqın maariflənməsi, milli mədəniyyətin və mənəviyyatın qorunmasında xidmətlərini yüksək qiymətləndirir. O, teatr sənətimizin ilk addımlarında onun inkişafı üçün əllərindən gələni əsirgəməyən mədəniyyət xadimlərinin hər birinin yaradıcılığını, milli teatr sənətinə töhfələrini dərin təhlil calb edir, konkret tarixi faktlara söykənən dürüst qənaətlərə görə: "İncəsənət xadimlərinə divan tutulması bütün tərəqqipərə vətəniyəti, teatrın bütün dostlarını hidətləndirirdi. Hüseyin Ərəblinskiyin ölümü onları xüsusilə bərk sərşitmişdi.

Hüseyin Ərəblinskiy, onun həmkarları və məsləkdaşları olan Sıdqi Ruhulla, Cahangir Zeynalov, Abbas Mirzə Şərifzadə, Məmməd Kazımovski, Mirzəağa Əliyev, Hüseyin qulu Sarabski, Əbülfət Vəli və başqları teatrın özünü qoruyub saxlamaq uğrunda daimi, hətta fədakarcasına mübarizə şəraitində xalqı Azərbaycan və rus dramaturqlarının, dünən dramaturgiyası klassiklərinin ən yaxşı əsərləri ilə tanış edirdilər".

Mədəniyyət və incəsənətimizin böyük təssübəsi olan Heydər Əliyev öz çıxışında teatr sənətinin mayasını təşkil edən aktyor sənətinə də toxunur, realist ənənəyə söykənən milli aktyor məktəbinin görkəmli nümayəndələrinin yaradıcılığın təhlilə çəkirdi. Heydər Əliyevin milli aktyor məktəbinin on parlaq nümayəndələrindən biri - Hüseyin Ərəblinskiyin yaradıcılığı ilə bağlı söylədiyi fikirlər, irəli sürdüyü müləhizələr xüsusili məraq doğurur. O, haqlı olaraq, Hüseyin Ərəblinskiyini "böyük faciə ustası, professional rejissör, Azərbaycan aktyorlarının bütün bir nəslinin təbiyəcisi" adlandırdı. Ulu öndər ötən əsrin əvvəllərində aktyorların milli teatr

sənətini qoruyub saxlamaq uğrunda fədakar-casına mübarizəsini yüksək qiymətləndirirdi: "Dram teatrının nüvbətini altında Azərbaycanda səhənə sənətinin yeni növləri yaranan inkişaf etməyə başladı. 1908-ci ildə Bakıda ilk milli operanın, Üzeyir Hacıbəylinin "Leyli və Məcnun" operasının tamaşaşısı ilə musiqili teatr, indi məşhur olan M.F.Axundov adına Opera və Balet Teatrı meydana gəldi. Çox keçmədən musiqili komediylər, vodevillər yaradılmışa başladı".

Heydər Əliyev dramatik teatrın inkişaf tendensiyalarına toxunmaqla yanaşı, milli opera sənətinin də yaranma və inkişaf tarixini işləndirməyi unutmur. 1908-ci ildə Bakıda ilk milli operanın - Şərqdə birinci opera olan Üzeyir Hacıbəylinin "Leyli və Məcnun" operasının tamaşaşısı ilə əsası qoyulan musiqili teatrın, M.F.Axundov adına Opera və Balet Teatrının inkişaf tarixinə nəzər salır, milli opera və operettaların özəl səciyyələrini araşdırır: "Milli teatr sənətinin inkişafında müasir dramaturgiyanın rolu və əhəmiyyətini qeyd etmək lazımdır. Müasir dramaturgiyanın inkişafı, şübhəsiz, bilavasitə teatrın özündən, onun bədii və estetik səviyyəsindən asılıdır. Bununla birləşdə, qeyd etməmək olmaz ki, özünün bütün müvəffaqiyatlarında baxmayaraq, dramaturgiyamız zahmətkeşlərin artan tələbatından geri qalır. Dramaturqlar qabaqcıl rus dramaturgiyasının, mütərəqqi dünya dramaturgiyasının təcrübəsini diqqətlə öyrənib yaradıcılıqda tətbiq etməli, müasir həyat şəraitini və ideya-estetik tələbləri nəzərə almaqla öz bədii vəsaitlər xəzinəsini yorulmadan zənginləşdirməlidirlər. Ən başlıcası isə budur ki, dramaturqlar həmçinin xalq həyatının içərisində, nəhəng quruculuq işlərinin qaynağında olmalı, insanların daxili aləmini, psixologiyasını dərinləndirən və hərtərəfli öyrənməli, tədqiq etməlidirlər.

Teatr sənətinin dərin bilicisi olan Heydər Əliyev teatr sənətinin inkişafında müasir

dramaturgiyanın rolunu və əhəmiyyətini xüsusi vurgulayaraq dramaturgiyanın inkişafı teatrın bədii-estetik səviyyəsinin əsas şərtlərindən hesab edirdi: "Fərəhli haldır ki, respublika teatrlarındakı tamaşaların əksəriyyəti müasirlərimizə, həyatımızın ciddi, aktual ictimai və etik problemlərinə həsr olunmuşdur. Müasirlərimizin qaynar həyatını əks etdirən tamaşaların xüsusi cazibə qüvvəsi vardır. Bunlar qoyulmuş problemlərin müasirliyi, aktuallığı ilə tamaşaçı kütłüsini həyəcanlandırır".

Bizim üçün olduqca fərəhliyidir ki, ulu öndər teatr təhsilini də yüksək qiymətləndirmiş, ƏZ çıxışlarında universitetimizin keçidiyi tarixi yoldan bəhs etmişdir. O qeyd etmişdir ki, Azərbaycan teatrlarının yüksək ixtisaslı aktyor və rejissor kadrları ilə təmin olunmasında bizim ali məktəbimizin müstəsna rolü var. Təkcə teatr sənətini deyil, həm də respublikamızda teatr təhsili tarixini yaxşı bilən ulu öndər bu barədə maraq doğuran fikirlər söyləmiş, həm də konkret tarixi faktlara istinad etmişdir: "1923-cü ildə Şərqdə ilk dəfə yaradılmış Teatr məktəbinə o zaman Şövkət Məmmədova başçılıq edirdi. Sonralar o, SSRİ xalq artisti adına layiq görüldü. M.Əzizbəyov adına teatrın və digər Azərbaycan teatrlarının səhənə ustalarının əksəriyyəti bu məktəbin ilk məzunlarıdır. İndi SSRİ xalq artistləri olan Həlimə Nəsimova, Sara İslanturayeva, Altı Karlıyev, Özbəkistan SSR xalq artisti Nəzirə Əliyeva və bir çox başqları da həmin məktəbi bitirmişlər. Teatra istedadlı aktyorlar və rejissorlar dəstəsi vermiş bu sənət ocağı sonradan ali məktəbin - Azərbaycan Dövlət İncəsənət Institutunun yaradılması üçün bir əsas oldu".

Bu gün də mədəniyyət, teatr təhsili və ümumiyyətlə bədii təhsil işçiləri ulu öndərimizin qayğısını hiss etməkdədir. Çünkü onun bəzə göstərdiyi qayğı və diqqəti bu gün möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev cənabları layiqinə davam etdirir.

HEYDƏR ƏLİYEV NƏZƏRİ İRSİNDƏ MÜƏLLİM ŞƏXSİYYƏTİ

Rüfət Hüseynzadə
*AMİ-nin pedaqogika kafedrasının
müdiri, pedaqogika üzrə elmlər doktoru,
professor, əməkdar müəllim*

Açar sözlər: müəllimlik peşəsi, pedaqoji texnikum.

Ключевые слова: профессия учителя, педагогический техникум.

Key words: the teacher profession, pedagogical colleges.

Bütün tarixi dövrlərdə görkəmli şəxsiyyətlər, dövlət adamları müəllimlik peşəsinə yüksək qiymət vermiş və müəllimliyi cəmiyyətin ən şərəfli peşəsi hesab etmişlər. Müqaddəs dinimizin banisi Məhəmməd Peyğəmbər özünü müəllim adlandırmış, "Xəmsə" müəllifi Şeyx Nizami Gəncəvi müəllimi günəşə, "Məsnəvi" müəllifi Mövlana Cəlaləddin Rumi müəllimi yanar şama, "Divan" müəllifi dahi Füzuli müəllimi gənc qəlbin memarına bənzətmış, Nəsirəddin Tusi müəllimi elmin çırığı adlandırmış, Məhəmməd Tağı Sıdqi müəllimi dadlı meyvalar yetişdirən bağbanə bənzətməşdir. Hüseyin Cavid müəllimlik peşəsinə nəzərən demişdir:

Bəxtiyarsan əgər çəkdiyin əmək
Verso cahan süfrəsinə bir çiçək.

Bu müdirlik fikirlər sırasında XX əsrin dahi şəxsiyyəti, böyük dövlət xadimi Heydər Əliyevin müəllimlik peşəsi haqqında dediyi sözlər öz xüsusi dəyəri, əhəmiyyəti və peşəyə verdiyi yüksək qiyməti ilə seçilir: "Mən yer üzündə müəllim adından yüksək bir ad tanımır!". Bu qiymətli sözlər ulu öndərimizin müəllimlik peşəsinə sıx bağlılığından, ilk peşə ixtisasının və ilk vəzifə təyinatının müəllimlik olmasından irəli gəlməkdədir.

O bu barədə Azərbaycan Müəllimlərinin qurultayındakı nitqində belə demişdir: "Doğrudur, siz mən i də müəllim hesab edir-

siniz. Burada müəyyən əsas var. Siz mənim təhsilimə əsaslanaraq bunu deyirsiniz... Mən 1939-cu ildə Naxçıvanda Pedaqoji Texnikumu bitirmişəm. Naxçıvan Pedaqoji Texnikumu məhz həmin dövrə müəllim çalışmadığına, ibtidai siniflərə, hətta orta məktəblərin 7-8-ci siniflərinə qədər dərs demək üçün müəllim olmadığına görə müəllim kadrları hazırlayırdı. Mən isə orta məktəbin 8-ci sinifini bitirdikdən sonra pedaqoji texnikuma daxil oldum. Məqsədim də o idi ki, müəllim olmaq, müəllim işləmək və ailəmə kömək etmək istəydim.... Pedaqoji texnikumun sonuncu kursunda bəzə pedaqoji təcrübə dərsi verirdilər. Biz həftədə 2-3 dəfə gedib məktəblərin 2-ci, 3-cü, 4-cü siniflərində dərs deyirdik. Ona görə də mənim o vaxtdan dərs vermək təcrübəm olubdur..." [1].

Heydər Əliyev məktəblə, maariflə həmişə sıx bağlı olması haqda özü belə deyirdi: "Məktəb, maarif, təhsil işi ilə həmişə sıx bağlı olmuşam... Hesab edirəm ki, cəmiyyət harada olursa-olsun kəsib təhsilə xərcləməli, gənc nəslin savadına, biliyinə, müəllimlə kömək etməlidir...". O, müəllimlik peşəsinə ürkədən sevmiş, müəllim əməyi nə yüksək qiymət vermiş və heç də təsadüfi deyil ki, Heydər Əliyev Azərbaycanda ona təklif olunan müxtəlif fəxri adlardan yalnız "Xalq müəllimi" fəxri adını məmənliyiyət